

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys 66/2024 eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain 32 ja 48 §:n muuttamisesta

Asevelvollisuuslakiin esitetyillä muutoksilla parannetaan valmiutta reagoida vakaviin rajaturvallisuuden häiriöihin nopeasti. Esityksen taustalla ei ole sotilaallista uhkaa, jolloin toimivaltainen viranomainen on Rajavartiolaitos. Puolustusvoimilla ei ole tilanteessa itsenäisiä toimivaltuuksia. Puolustusvoimien tuki rajoittuu esitettyjen rajaturvallisuusperusteisten kertausharjoitusten tukitehtäviin sekä Rajavartiolaitokselle annettavaan virka-apuun. Kokonaisuutena esitys parantaa kansallista turvallisuutta ja on siten myös Puolustusvoimien näkökulmasta kannattava.

Rajavartiolaitoksen asevelvollisten toimivaltuudet ja koulutus eroavat Puolustusvoimien asevelvollisten toimivaltuuksista ja koulutuksesta. Näin ollen on selvää, että Puolustusvoimien reserviläiset eivät voi osallistua vastaavalla tavalla niihin esityksessä kuvattuihin rajaturvallisuuden ylläpitämistä tukeviin tehtäviin, joihin Rajavartiolaitoksen reserviläisiä on suunniteltu kertausharjoituksessa käytettävän.

Puolustusvoimien rooli Rajavartiolaitoksen kertausharjoituksissa rajoittuu erinäisiin tukitoimintoihin. Näihin kuuluu esimerkiksi reserviläisten palvelukseen käskemiseen liittyvät menettelyt ja huollollinen tuki, kuten kuljetus-, materiaali- ja majoitustuki. Lisäksi Puolustusvoimat voi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua siten, kun rajavartiolaitain (578/2005) 79 §:ssä säädetään. Virka-apuperusteisesti toimittaessa on kuitenkin huomioitava toimivaltuudet, jotka rajoittuvat rajavartiolaitain 79 §:ssä säädettyihin, rajavartiomiestä avustaviin toimivaltuuksiin, sekä Puolustusvoimien rajalliset virka-apuresurssit.

Erityisesti Puolustusvoimien asevelvollisten käyttämiseen virka-avussa liittyy rajoitteita. Virka-aputehtävät ovat perustuslain (731/1999) 127 §:ssä säädettyyn maanpuolustusvelvollisuuteen perustumattomia tehtäviä. Varusmiehiä ja reserviläisiä ei siten voida määrätä vaaralliseksi katsottavaan virka-aputehtävään. Asevelvollisuuslain 78 § huomioon ottaen virka-apua potentiaalisesti vaarallisiin tehtäviin, esimerkiksi joukkojen hallintaan, voidaan siten antaa vain Puolustusvoimien virkamiesten, ei asevelvollisten toimesta. Varusmiesten ja reserviläisten käyttö virka-avussa on mahdollista vain vaarattomiin tukitehtäviin. Esityksen voi katsoa osaltaan vähentävän tarvetta Puolustusvoimien virka-

avulle mahdollistamalla Rajavartiolaitoksen omien resurssien tehokkaampi käyttö.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella järjestettäviin kertausharjoituksiin olisi mahdollista määrätä Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä asevelvollisuuslaissa säädettyä kolmen kuukauden määräaika nopeammin. Puolustusvoimien näkökulmasta on tärkeää, että tämä poikkeamismahdollisuus säilyy jatkossakin vain erittäin poikkeuksellisena ja viimesijaisena menettelynä, eikä sen käyttöönottokynnystä madalleta esitetyllä uudella kertausharjoitusperusteella. Jo nykyisessä laissa edellytyksenä on Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä välttämätön tarve, johon myös esityksessä kuvatun rajaturvallisuuden vakavan häiriintymisen tulee vakavuudeltaan rinnastua.

Marika Järvenpää
Sotilaslakimies
OTM, SM